

Streszczenie dysertacji doktorskiej

mgr. Adama Krzyka

Obraz kobiety na katedrze: Maria Skłodowska-Curie w przekazach (auto)biograficznych i publicystycznych

W chwili, gdy tak wybitna osobowość jak Maria Curie zakończyła życie, nie możemy zadowolić się przypomnieniem tego, co dała ludzkości dzięki owocom swej pracy. Walory moralne takich wybitnych osobowości mają, być może, większe znaczenie dla danego pokolenia i biegu historii niż ich dokonania czysto intelektualne. Zresztą te ostatnie zależą w wyższym stopniu, niż to się zwykle wydaje, od wielkości charakteru¹.

Słowa kluczowe: Maria Skłodowska-Curie, obraz kobiety-naukowca, autobiografia, biografia, mitologizacja.

Praca literaturoznawcza jest zorientowana kulturowo i omawia postać Marii Skłodowskiej-Curie, profesor Sorbony, zdobywczyni dwóch nagród Nobla z fizyki i chemii, odkrywczyni dwóch pierwiastków: polonu i radu, wielu prestiżowych nagród naukowych, w tym ponad dwudziestu tytułów doktoratów *honoris causa* wielu uniwersytetów polskich: Uniwersytetu Warszawskiego (1909), Uniwersytetu Poznańskiego (1922), Uniwersytetu Jagiellońskiego (1924), Politechniki Warszawskiej (1926), ale również tych zagranicznych: Uniwersytetów w Edynburgu (1907), Genewie (1909), Birmingham (1913), Uniwersytetu Yale, Uniwersytetu Columbia, Uniwersytetu Northwestern, Smith College, Wellsley College, Uniwersytetów w Chicago, Pensylwanii oraz Pittsburgu (wszystkie w 1921), Uniwersytetu w Glasgow (1929), oraz ten uzyskany na Uniwersytecie św. Wawrzyńca (1929). Całość imponującego dorobku stała za decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o poświęceniu roku 2011 Marii Skłodowskiej-Curie, co stało się inspiracją nad powzięciem badań nad obrazem tej kobiety-naukowca, ponowną interpretacją życiorysu uczzonej, miejscem jej osoby w historii nauki – wpływu na niego, ale i wpływu doświadczeń na nią samą. Obrazu wyłaniającego się z opracowań (auto)biograficznych i popularnonaukowych jej poświęconych. Niezwykłego obrazu, który wciąż fascynuje i ewoluuje, a dzięki swojej popularności, ale i uniwersalności oddziałuje na wyobraźnię nowych pokoleń.

Dysertacja została podzielona na pięć rozdziałów: *Czynniki kształtujące osobowość Marii Skłodowskiej-Curie; Ponadprzeciętność; Źródła bezpośrednie o życiu Marii Skłodowskiej-Curie; Obraz Marii Skłodowskiej-Curie w źródłach pośrednich oraz Wizerunek Marii Skłodowskiej-Curie w amerykańskiej prasie.*

¹ Albert Einstein o Marii Skłodowskiej Curie. L. Lemire, *Maria Skłodowska-Curie*, tłum. G. i J. Schirmerowie, Świat Książki, Warszawa 2011, s. 136–137.

W ramach pierwszego rozdziału zaprezentowanej struktury pracy autor chciał ukazać składowe wpływające na odbiór, a tym samym na wizerunek Skłodowskiej-Curie. W tym celu autor starał się odpowiedzieć na pytania: czy i jeśli tak, to w jaki sposób czasy, w których wychowywała się uczona w Polsce, miały na nią wpływ, czy fakt bycia wychowywaną jedynie przez ojca odegrał znaczącą rolę na postawę uczoney, czy upokorzenie najwcześniejszych lat wywarło wpływ na jej dalsze życie, oraz jaki był wpływ Piotra Curie na życie Marii?

Drugi rozdział omówił składowe elementy mające – zdaniem autora – wpływać na ponadprzeciętny obraz Marii Skłodowskiej-Curie, w ramach tej części pracy zostało zaprezentowana historia kobiecej naukowości obraz emancypującej się płci, która zdobywa prawo do kształcenia się i przekazywania wiedzy oraz proces mitologizacji wizerunku, który wyłania się z narracji opisujących jej życie i dokonania zawodowe. Zabieg ten był możliwy za sprawą źródeł bezpośrednich i pośrednich omawiających biografię Marię Skłodowską-Curie.

Autor w ramach rozdziałów trzeciego i czwartego dokonał charakterystyki autobiografii, licznych biografii, których przywołanie zdeterminowało synkretyzm metodologiczny, w obszarach różnych dziedzin nauki (historii, socjologii, psychologii, pedagogiki), co z kolei skutkowało stosowaniem kluczowych pojęć (jak mit, legenda, hagiografia) zgodnie z utrwaloną tradycją kulturowo-społeczną ich używania w naukach społecznych i humanistycznych.

W celu zobrazowania tych form piśmiennictwa autor omówił autobiografię i biografię jako istotne formy pisarstwa, ich zrozumienie staje się kluczowe, aby zrozumieć w pełni obraz uczoney. Obraz, który w sobie zawiera wiele pól znaczeniowych, za sprawą nowych biografii poświęconych uczoney. Biografie te w szerszych kontekstach opisują jej życie, jednocześnie przypisując momentom jej życia różne znaczenia. Wizerunek tej kobiety naukowca jest redefiniowany i rekonstruowany. Jej postać nie jest łączona tylko z zagadnieniami chemii i fizyki, kwestią patriotyczną, edukacją, oddaniem się pracy laboratoryjnej, ogólnie pojętym sukcesem kobiety-naukowca. Współcześnie jej osoba jest postrzegana w nowych kategoriach, takich jak walka kobiet o równouprawnienie, kobiecość, a nawet seksualność.

W rozdziale piątym autor poruszył kwestię wizyt Skłodowskiej-Curie w Stanach Zjednoczonych. W ramach rozdziału omówiono powody takiej decyzji, wpływu wyjazdów (szczególnie pierwszej wizyty) na postrzeganie uczoney, ale przede wszystkim rezultatów, które ta decyzja ze sobą niosła. Wyprawy za ocean zmieniają sposoby narracji o Curie: dotąd jej życie wpisywano w struktury mitów, teraz stała się międzynarodową celebrytką. Przestała być herosem a zaczęła być sławnym człowiekiem. W niespełna 85 lat od śmierci noblistki jej obraz ponownie za sprawą wielu prac jest przekształcany, szczególnie przez biografów próbujących wpisać uczoną w różne nurty światopoglądowe, demaskując przy tym własne zasady ideowe.